

Banai Ádám – Lang Péter – Nagy Gábor – Stancsics Martin:

Hogyan hasznosultak az EU-s források a kkv-szektorban?

A 2007-2013-as uniós költségvetési ciklusban közel 2500 milliárd forint közvetlen gazdaságfejlesztési forrás érkezett Magyarországra, melyek egyik fő kedvezményezettje a kkv-szektor volt. Cikkünkben megvizsgáltuk, hogy a források mennyire jártak valós gazdasági eredménnyel a kedvezményezett vállalatoknál. Eredményeink megmutatják, hogy a forrásokat a vállalkozások elsősorban kapacitásbővítésre használták fel, ami megmutatkozott többek között a létszám, a tárgyeszköz-állomány, illetve az árbevétel növekedésében. A források azonban nem javították a vállalatok termelékenységét. Kutatásunk eredményeit részletesebben a nemrég megjelent tanulmányunk¹ mutatja be.

A 2007 és 2015 közötti időszakban közel 2500 milliárd forint **közvetlen gazdaságfejlesztési forrás** – ebből mintegy 1789 milliárd forint a Gazdaságfejlesztési Operatív Program és a Regionális Fejlesztés Operatív Programok keretében – érkezett a magyar vállalkozásokhoz. Ez azt jelenti, hogy **évente átlagosan több, mint a GDP fél százalékát** tették ki az ilyen jellegű EU-s támogatások. A kontinentális európai finanszírozási struktúrához hasonlóan a tőkepiac fejlettsége elmarad az angolszász piacokétól, így a bankrendszer mellett az EU-s források jelentik a legfontosabb finanszírozási lehetőséget a hazai vállalati szektor számára.

Különösen fontos, hogy **a támogatások kétharmada jutott a mikro-, kis- és középvállalatoknak (kkv)**, amelyek a leginkább ráutaltak a hazai pénzügyi közvetítőkre. Főként a kisebb vállalatméret-kategóriákban a támogatásokra való számottevő ráutaltság figyelhető meg: **a kedvezményezett mikrovállalkozások külső forrásainak átlagosan 63 százaléka származik uniós támogatásból**, de ezen vállalkozások 37 százalékánál az uniós források aránya a 80 százalékot is meghaladja. A gazdaságban betöltött központi szerepük miatt kiemelten fontos kérdés, hogy ezek a források hogyan hasznosultak a kkv-knál. Ezt feltárandó, a vállalatok pénzügyi mutatószámait, tulajdonságait és a támogatásokkal kapcsolatos információkat egyaránt tartalmazó, egyedi adatbázisunk segítségével részletesen vizsgáltuk, hogy milyen hatást gyakoroltak a támogatások a kedvezményezett mikro-, kis- és középvállalkozások teljesítményére.

A vizsgálat módszere

A támogatások cégekre gyakorolt hatását úgy azonosítottuk, hogy megbecsültük, hogyan teljesítettek volna a kedvezményezett vállalatok a támogatás hiányában. Mivel a valóságban ez nem figyelhető meg, ezért **megkerestük az egyes támogatott vállalkozásokhoz minden tekintetben legjobban hasonlító olyan céget, amely nem részesült támogatásban**. Az így kapott vállalatcsoportok között a támogatást követően kialakuló különbséget tekintjük a támogatás kauzális hatásának.

¹ Banai-Lang-Nagy-Stancsics (2017): Impact evaluation of EU subsidies for economic development on the Hungarian SME sector

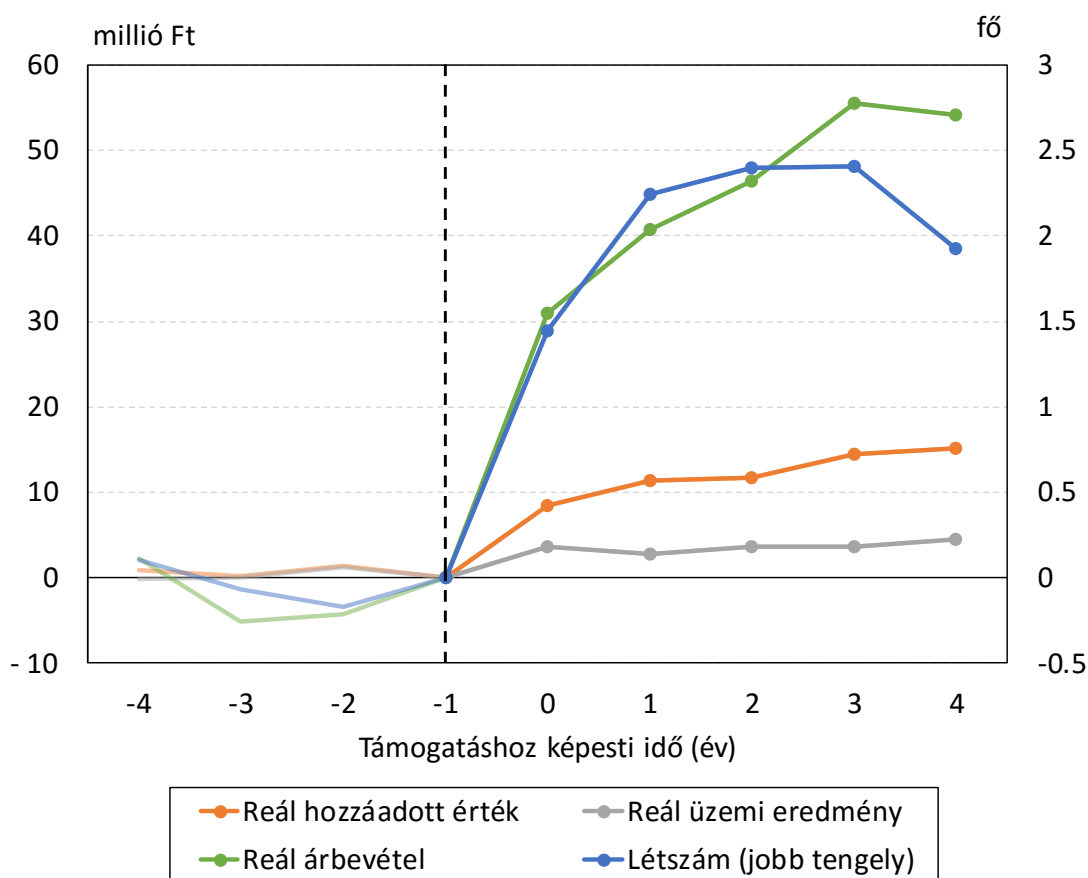
Mit tudunk a pályázókról?

A vizsgálat eredményeként képet kaptunk arról is, hogy mely vállalatok pályáznak szívesen, és melyek azok, amelyek jó eséllyel nyernek is. Eredményeink azt mutatják, hogy a vállalati szektoron belül **a jövedelmezőbb vállalatok pályáznak szívesebben EU-s forrásra, és a magasabb eredmény növeli a nyeresés esélyét** is. Hasonlóképpen, a **kkv-szektoron belül a nagyobb vállalatok** mind a pályázók, mind a nyertesek között nagyobb valószínűséggel jelennek meg. A vállalatok eladósodottsága ezzel szemben eltérő hatást gyakorol a pályázásra és a nyeresésre: **bár az eladósodottabb vállalatok szívesen jelentkeznek ilyen típusú forrásért, a siker valószínűsége esetükben egyértelműen alacsonyabb**. Végül látható, hogy **a pályázásban szerzett tapasztalat is támogatja az újabb próbálkozást, a sikerességre gyakorolt hatása azonban ambivalens**. A pályázók közül a már egyszer nyertesek kisebb eséllyel nyernek újra, azok a vállalatok azonban, amelyek már legalább kétszer pályáztak sikerrel, egyre nagyobb eséllyel nyernek ismét.

Hogyan hasznosultak a pályázati pénzek?

Eredményeink szerint a gazdaságfejlesztési, vissza nem térítendő források **szignifikáns pozitív hatást gyakoroltak a foglalkoztatotti létszámra, az árbevételre, a bruttó hozzáadott értékre**, és egyes esetekben az üzemi eredményre is. Figyelembe véve, hogy az átlagos támogatási összeg körülbelül 18 millió forint volt, a hatás jelentős mértékű. A foglalkoztatotti létszám a vizsgált időhorizonton végig magasabb a támogatás hatására, kb. 2 fővel. A hozzáadott érték növekedése a teljes vizsgált időhorizonton szignifikáns, több mint 10 millió forintos éves reál hozzáadottérték-többletet tapasztalhatunk. A reál üzemi eredményre a támogatásnak ennél mérsékeltebb, de lényegileg szintén végig szignifikánsan pozitív hatását figyelhetjük meg. A reál árbevétel támogatás hatására történő növekedése a forráshoz jutást követő legalább öt évig szintén szignifikánsan pozitív, átlagosan 40-50 millió forintos nagyságrendű. **A munkatermelékenység azonban egyik esetben sem változott szignifikánsan** a támogatások hatására. Eredményeink tehát konzisztensek azzal a hipotézissel, hogy az **uniós forrásokat alapvetően kapacitásbővítésre, nem pedig hatékonyságnövelésre használták fel a vállalatok**. Ez összeegyeztethető azzal, hogy a támogatási programok egyik fő célja a foglalkoztatás bővítése volt. Emellett, mivel eleve a termelékenyebb vállalatok kapnak támogatást, az ilyen cégek gyorsabb növekedési üteme (a kevésbé produktív vállalatokhoz képest) így is az aggregált termelékenység javulását eredményezheti.

1. ábra: Vissza nem térítendő támogatások hatása

Megjegyzés: A markerek az 5 százalékon szignifikáns pontbecsléseket jelölik.

Forrás: EMIR, NAV alapján saját számítás.

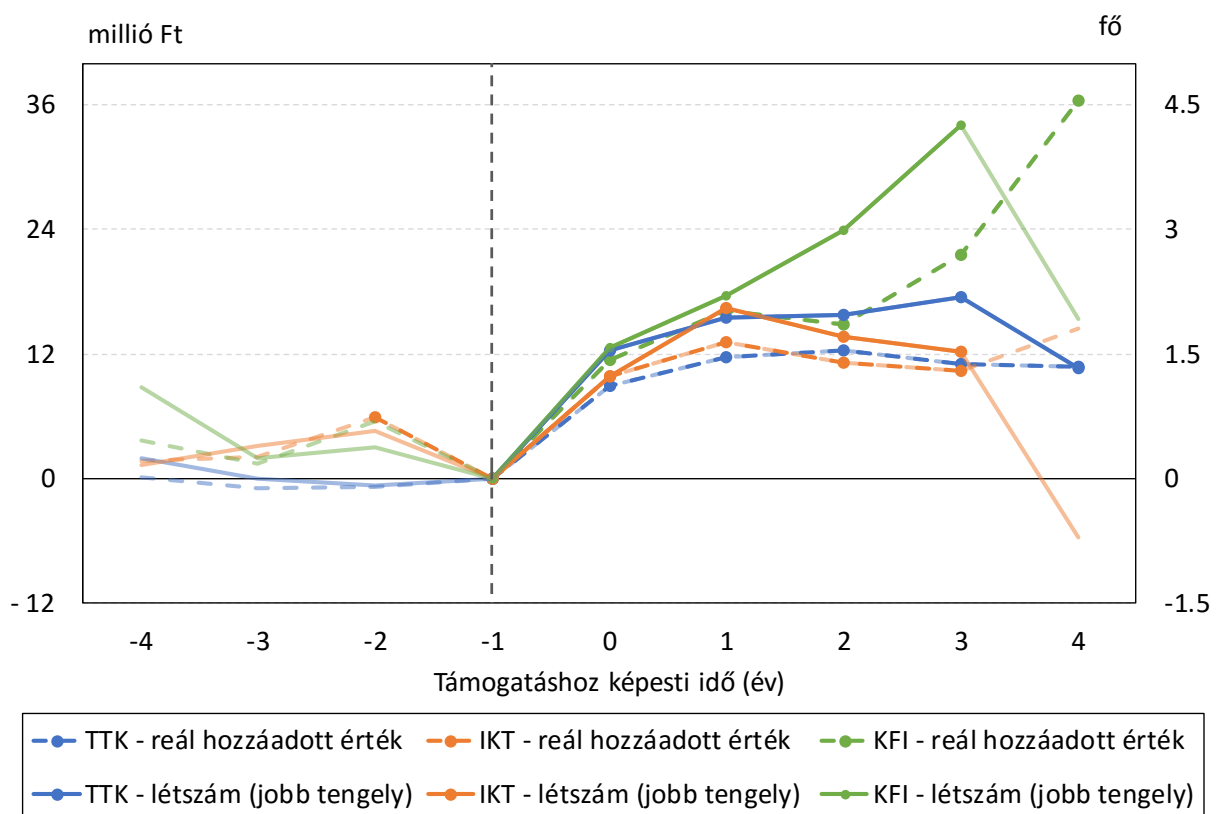
A pénzügyi eszközök (mikrohitelek, garancia- és kockázatitőke-eszközök) vizsgálata a vissza nem térítendő támogatásokhoz nagyon hasonló eredményeket ad. A források erőteljes pozitív hatást gyakoroltak mind a foglalkoztatotti létszámra, mind a hozzáadott értékre, mind az árbevételre. Ezen hatások nagysága azonban elmarad attól, amit a vissza nem térítendő források esetében láttunk, amit többek között a valamivel alacsonyabb átlagos támogatási összeg (kb. 13,5 millió forint) is okozhat.

Mely fejlesztési célok esetében figyelhetjük meg a legnagyobb hatást?

A részletesebb hatásvizsgálat érdekében a vissza nem térítendő támogatásokat a pályázati kiírások tartalma alapján főbb kategóriákba, ún. fejlesztési célokba soroltuk. E bontásnál a kutatás-fejlesztési és innovációs tevékenység (KFI) támogatása, a telephely-, technológia- és kapacitásfejlesztés, valamint a vállalati információs és kommunikációs technológia (IKT) fejlesztési célok esetén állt rendelkezésre elég megfigyelés a megbízható becsléshez. Fontos figyelembe venni, hogy az egyes kategóriák átlagos támogatási összegei jelentősen különböznek. **A KFI tevékenység támogatására kiírt pályázatok nyertesei átlagosan csaknem háromszor akkora összeget kapnak, mint a telephely-, technológia- és kapacitásfejlesztési célú pályázatokat elnyerők és több mint hatszor akkorát, mint a vállalati IKT fejlesztési támogatások**

kedvezményezettjei. Ennek fényében igencsak meglepő, hogy **előbbi támogatások abszolút hatása sem sokkal nagyobb, mint a másik kettőé** – sőt, elég gyorsan lecseng. Az is elképzelhető azonban, hogy a kutatás és fejlesztés megtérülési ideje sokkal hosszabb az általunk vizsgált intervallumnál. Az viszont egyértelműen megfigyelhető, hogy az **IKT támogatások fajlagos hatékonysága kiemelkedően magas** gyakorlatilag minden vizsgált változó tekintetében, egyedül a létszámra gyakorolt hatás cseng le hamar. A **telephely-, technológia- és kapacitásfejlesztési célú pályázatoknál a hatás a legtöbb változó esetén perzisztensnek tűnik. Kivételt képez a reál tárgyeszköz-állomány,** ami vagy arra utal, hogy a magasabb szint nem tartható fenn piaci finanszírozás mellett, vagy pedig arra, hogy a támogatottak csak előrehoztak bizonyos beruházásokat, és ezért a nem támogatott kontrollcsoportban lévő párjaik idővel beérik őket. **A munkatermelékenységre egyik típusú támogatásnak sincs hatása.**

2. ábra: Vissza nem térítendő támogatások hatásai fejlesztési célok szerint

Megjegyzés: A markerek az 5 százalékon szignifikáns pontbecsléseket jelölik. Átlagos támogatási összeg: TTK – 14 millió Ft, KFI – 45 millió Ft, IKT – 6 millió Ft.

Forrás: EMIR, NAV alapján saját számítás.

Mely szektorok teljesítettek a legjobban?

A vissza nem térítendő támogatások hatására vonatkozó becsléseinket elvégeztük azon szektorokra is, ahol ezt a támogatások száma lehetővé tette. Itt leginkább a **műanyag- és fémiparban tevékenykedő vállalatoknak** nyújtott támogatások emelkednek ki, a legtöbb vizsgált változó tekintetében erre a szektorra becsültük a **legnagyobb hatást** (az átlagos támogatási összeg

is itt volt a legmagasabb, de a becsült hatások ezzel együtt is magasak). Ez annak is köszönhető, hogy a **szektor szereplői gyakorta nagyvállalatok beszállítói**, stabil, kiszámítható megrendelésekkel. **Egyes eredményváltozók** tekintetében **az építőiparban, a fa-, papír-, bútort- és nyomdaiparban és a kereskedelem- és gépjárműjavításban** tevékenykedő vállalatok esetében is mértünk az **átlagnál magasabb** hatásokat. A maradék három olyan szektorban, melyekre tudtunk becslést készíteni (információ és kommunikáció, pénzügyi, biztosítási tevékenység és ingatlanügyletek, valamint szakmai, tudományos és műszaki tevékenység), a hatások viszonylag alacsonyak voltak, illetve hamar lecsengtek. **Munkatermelékenységbeli változást egyik vizsgált szektor esetében sem tapasztaltunk.**

Elemzésünk megállapításai hasznos adalékot jelenthetnek az uniós források hatékony allokációját elősegítő döntésekhez. **Vizsgálatunk folytatásaként** tervezzük a **különböző vállalati finanszírozási formák** (pl. beruházási hitelek, visszatérítendő és vissza nem térítendő támogatások) **hatásosságának összehasonlítását**, illetve egyes vállalati szegmensek eltérő finanszírozási struktúrájának mélyebb elemzését.

„Szerkesztett formában megjelent a Portfolio.hu oldalon 2017. augusztus 18-án.”